

Útszéli keresztek, képoszlopok, képházak

Magyarország szinte minden településén áll egy vagy több, fából vagy kőből emelt kereszt. Állhatnak a templom előtt, a temetőben, vagy akár az út szélén, magánporták határain. Vannak vidékek, ahol nemcsak keresztek, hanem különböző szentek képeivel, szobraival díszített oszlopokat (képoszlop), kisebb méretű kápolnákat állítottak, építettek buzgó eleink. A néprajz összefoglaló néven szakrális kisemlékeknek nevezi ezt a tárgycsoportot.

Az emlékkövek, oszlopok állítása már a kereszténység megelőző vallásokban ismert volt. Az Ószövetségben olvassuk, hogy Jákob már így cselekedett: „Jákob emlékkövet állított fel a helyen, ahol vele beszélt (ti. Istennel), egy kőből való emléket, italáldozatot öntött rá és megkenete olajjal. Jákob Bételnek nevezte el a helyet, ahol Isten beszélt vele” (Ter 35, 14-15).

Az emlékkövek, kőkeresztek állítása a kereszténység bizonyos területein nagyon ősi hagyomány, szinte nemzeti szimbólummá is válhatott: messze földön ismertek az Ír-szigeten álló, vagy az Örményországban, illetve az örmény keresztények által szerte a világon állított kőkeresztek (ún. katchkar). Az állítást inspirálhatta személyes vagy közösségi szándék, az egyén vagy a közösség életében jelentős esemény, vagy egyszerűen csak a hitbéli buzgóság.

Magyarországon a legkorábbi fennmaradt útszéli keresztek, képoszlopokat a késő középkorból ismerjük, de állításuk igazából a 18. és a 19. században érte el csúcspontját. Az alföldi területeken – kőben igen szegény lévén – fából állították a legtöbb emlékkeresztet, de a 19. század második felétől egyre inkább elterjedt a kő, később műkö alkalmazása. Görögkatolikus többségű vidékeken is a kőkeresztek állítása a legelterjedtebb, bár ennek mértéke helyenként változó. Vannak falvak, ahol nemcsak a közösségi területeken, hanem számos udvaron is önálló kereszt áll. Az Eperjesi Egyházmegye régi sematizmusait tanulmányozva föltűnt, hogy az egykori Felvidéken sokkal több kápolnát építettek a hívek magán kezdeményezésre, mint máshol.

Szabolcsban a máriapócsi kegykép 2009-es átszállítása adott új lendületet az ikonokkal díszített kis kápolnák, kép- vagy ikonoszlopok állításának. A kegykép Hajdúdorogról történő visszahozása alkalmából három ilyen ikonoszlop épült: Hajdúdorog határában, Érpatak-Zsindelyes-tanyán, illetve Pócspetri szélén. Az egyes ikonoszlopokat Kocsis Fülöp püspök atya áldotta meg

a kegyképet hazahozó gyalogos zarándoklat folyamán. Az ő szándéka szerint a három képház Istenszülő-ikonja három különböző típusba tartozik. Azóta több egyházközségünkben is épültek ilyen típusú kápolnák.

Máriapócon október 30-án vasárnap, a Szent Liturgia után a kegyhely papsága és a bazilita atyák szentelték meg azt az ikonoszlopot, amellyel kegyhelyünk gazdagodott. A város önkormányzatának engedélyével a Szent Erzsébet tér közepén épült föl az a kör alakú, kis hagymakupolával fedett oszlop, amelynek három ablakába ikonokat helyeztünk. Az építmény terveit Hajós Bence készítette, az építkezés Szocska Ábel bazilita tartományfőnök felügyelete mellett történt, az ikonokat Korényi János festő-restaurátor művész festette.

Az ikonok témáját a találkozás motívuma kapcsolja össze. A kegytemplom felé eső oldalon – a templom véődöntjeire utalva – az Angyalok gyülekezete ikon látható: Szent Mihály és Gábor főangyal Krisztus-Emmanuel kör alakú képét tartják. Az angyalokat a mennyei Atya elsőként avatta be tervébe, a Fiú születésének hírüladását is rájuk bízta, az Isten és az ember közötti találkozásban fontos szerepeket kaphatnak. A következő ikon Szent Joákim és Szent Anna találkozását ábrázolja. A meddő házaspár hosszú bőtölés után kapott kinyilatkoztatást, hogy gyermekük fog születni. A jeruzsálemi Arany-kapu előtt történt örömteli találkozásuk megjelenítése a december 9-i, Szent Anna csodálatos fogadására emlékező ünnepünk ikonja is lett. A harmadik kép a két, gyermeket váró anya, Szűz Mária és Szent Erzsébet találkozását idézi föl. A Szent Lukács evangéliumában megörökített esemény, amelyet mindannyian jól ismerünk, szinte kívülről tudunk a Paraklitzból, a Szentírás egyik legszebb találkozása, a Szűz Mária ajkán ekkor fölbugzó magasztalás sokak kedvelt imádsága.

Az is ősi szokás, hogy a kereszteken, képoszlopokon megemlékezünk szeretteinkről, olyan személyekről, akik életükben jó példával jártak előttünk. Az ikonok alatt nevek olvashatók: Soltész Mihály görögkatolikus pap, Terdik Gábor és Belme Anna nagyszüleim; Márián Endréné szül. Endrédi Anna, aki hosszú évtizedeken keresztül a csengerújfalui templom harangozójaként nagy odaadással végezte munkáját; Felföldi Elemér és Papp Erzsébet, akik az első csengeri templom „boldog emlékü alapítói és jótévedői”.

Az ikonoszlop képei arra hívják a zarándokokat, akik rendszerint ezt a kis teret érintve kanyarodnak a kegytemplom felé, hogy merjenek megnyílni, őszintén örülni a találkozásoknak, mind az égiek, mind a földiek felé, mert nagy dolgot cselekedhet velünk „a Hatalmas, kinek szent az ő neve” (vö. Lk 1,49).

